

3. Черниш Н., Ровенчак О. Варіації на тему ідентичності для соціокультурного оркестру// Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2007. – №1. – С. 33-49.
4. Ручка А. Орієнтири концептуалізації ідентичності // Соціокультурні ідентичності та практики / За ред. А. Ручки. – К., 2002. – С. 10-97.
5. Geist V. Sociologicky slovník. — Praha, 1992.
6. Castells M. The information age: economy, society and culture. Vol.3. The power of identity. — Blackwell Publishers Inc., 1999. – С. 3-56.
7. Е.Сміт. Національна ідентичність. – К.: Основи, 2002, – 225 с.
8. Кого считать евреем? Критерии национального самосознания // Запорожские еврейские чтения. Вып.2, ЗГУ, раздел 4, 1998. – С. 74-81.
9. П.И. Гнатенко, В.Н. Павленко. Идентичность: Философский и психологический анализ. – Киев, 1999. – 466 с.
10. Соціокультурні ідентичності в контексті глобалізаційних перетворень (д.ф.н.А.Ручка)// Культура, суспільство, особистість. – Київ: ІС НАНУ, 2006. – С.7-49.
11. Greetz C. Old Societies and New States: the Quest Modernity and Asia and Africa. – Free Press, 1963 – 467 с.
12. Круглый стол в Институте социологии НАН Украины «Идентичности в трансформирующемся обществе» //Соціологія: теорія, методи, маркетинг, – 2005. – №7. – С. 180 – 185.
13. Jenkins R. Social identity. – London: Routledge, 1996. – 378 с.
14. Алексеева Н.И. Некоторые особенности сопереживания в раннем онтогенезе// Проблемы формирования ценностных ориентации и социальной активности личности: Межвуз. сб. научн. тр. – М., 1984. – С. 30-44.
15. Конструирование этничности. Этнические общины Санкт-Петербурга / Под ред. В. Воронкова, И. Освальд. СПб., 1998 –179 с.
16. Institute Superior de Ciencias do Trabalho e da Empresa// Portugal British Journal of Social Psychology. Lisbon, – 2001, – Printed in Great Britain, 2001. – The British Psychological Society, С. 10-130. (Перевод на русский язык автора).
17. Шинкаренко Ю. Ідентичність і життєвий світ у контекстах сучасних цивілізаційних змін // Філософська думка. – 2002. – №1. – С. 68-83.
18. Современное состояние и динамика развития некоммуерческого сектора Самарской области.– Самара,- ИЭКА «Поволжье», 1998. – 286с.
19. Етносоціальні трансформації в Україні. Під. ред. Б. В. Попов — К.: Український Центр духовної культури, 2003. — 308 с.
20. Данилова Е.Н., Ядов В.А. Нестабильная социальная идентичность как норма современных обществ// Социологические исследования, 2004. – №10. – С. 18-30
21. Ионин Л.Г. Идентификация и инсценировка (к теории социокультурных изменений) // СОЦИС, 1995. – № 4. – 3-14.
22. Арутюнян С. Концептуальный анализ феномена идентичности и особенности ее формирования, развития и проявления. Автореф. докт. дисс. психол.наук.– Ереван, 2007. – 41 с.

SUMMARY

In the article given the author analyzes the scientific theories and concepts of identity, common in modern literature and formulates her own concept of ethnic identity and the ways of its formation in the Ukrainian society, by the example of ethnic minorities. On the basis of social empirical research of the author and other scientists, as working hypotheses the author has developed seven types of identity of national minorities of Ukraine in the post Soviet period and the five mechanisms of their formation have been identified.

О. С. ГАЛУШКО

АНТИЦИПАЦІЯ І СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

Розглянемо онтологічну сутність проектування. Це актуальна проблема, тому що в наш час, багато проектів не мають під собою реальної основи. Тим самим їхній конструктивний потенціал для суспільства примушує бажати кращого. За онтологічний базис проекту візьмемо антиципацію.

Антиципація (лат. Anticipo – передбачаю) – передбачення, заздалегідь складене представлення про щось [7, с. 35].

У сучасній психології визначенням антиципації стало наступне: «Антиципація – це здатність (у самому широкому змісті) діяти й ухвалювати ті або інші рішення з певним тимчасово-просторовим попередженням у відношенні очікуваних, майбутніх подій [1, с. 51]».

П. К. Анохін відзначає, що, формуючись за принципом випереджального відбиття дійсності, центральна нервова система вже в самій своїй структурі як би враховує не тільки ті впливи, які були в минулому або тривають у сьогоднішні; умовний рефлекс вищих тварин є одночасно й пристосування до майбутніх подій, які ще не настали [1, с. 21].

Антиципація є складний феномен, що є одночасно характеристикою суспільної й індивідуальної свідомості, праксеологічною установкою, компонентом наукового пізнання, засобом ідентифікації й самоідентифікації, компенсаторним фактором, інструментом забезпечення безпеки, етичним дискурсом, умовою раціоналізації буття соціуму. Основною рисою феномена антиципації є його темпоральна стійкість і цивілізаційна універсальність, емансипованість від конкретики місця й часу [4].

Суспільне буття не може бути редуковане до актуально реалізованих соціальних практиків, що мають конкретну просторово-тимчасову локалізацію «тут і зараз». Суб'єкти даних практик орієнтовані на рух по певній антиципативній траєкторії, що виходить за межі емпіричного світу. Самі соціальні системи, у свою чергу, існують у якості континууму соціальних практик орієнтованих у майбутнє [5, с. 298].

У дисертації під соціальною антиципацією ми будемо мати на увазі образ очікуваного майбутнього.

Образ майбутнього синтезує раціональні й інтуїтивні елементи в передбаченні й прогнозуванні, а також інтегрує культурно-історичні й особисті проекти суб'єкта на соціально-філософському рівні. В основі образу майбутнього лежить принцип взаємозв'язку реального й ідеального, який визначає співвідношення інтуїтивного й раціонального залежно від мети футурологічного проекту. Основою образу майбутнього є ідеал майбутнього як інобуття.

Образи майбутнього в класичних футурологічних побудовах мають наступні особливості: утопічність; символічна й художня основа; технологічні й екологічні пріоритети узагальнення провідних тенденцій світового розвитку; націленість на вдосконалювання соціального порядку шляхом відтворення єдності людства на різних рівнях суспільного буття, розвитку розумності й гуманності економіки. Раціоналізація образу майбутнього приводить до стереотипності змісту, яка сприяє підвищенню його придатності для розв'язання управлінських цілей і завдань. Посилення інтуїтивних елементів може привести до популяризаторського узагальнення, ігнорування потенціалу вироблених науково-філософських підходів до передбачення майбутнього [2, с. 11].

Формування соціального проектування як особливого роду діяльності йшло паралельно становленню уявлень про майбутнє суспільства, і поступово приходило переконання в тому, що наслідки непрофесійної проектної діяльності нерідко таять у собі погрози й небезпеки для соціальної стабільності соціумів. Тенденційне конструювання майбутнього завжди було явищем що насторожує і дозволяло виявити, кому і якою мірою вигідно лобювати інтереси тих або інших груп суспільства. Соціальні проекти детермінуються соціально-економічними відносинами, суспільним буттям і суспільною свідомістю, і часто реалізуються насильницьким шляхом [8, с. 3].

У наш час соціальне проектування тісно пов'язане із прогнозуванням, передбаченням, конструюванням і моделюванням майбутнього, чому й обумовлена необхідність наукового аналізу проектної діяльності.

Результатом соціального проектування є створення соціальних проектів, реалізація яких повинна служити розв'язанню актуальних проблем на основі наукових даних, що дозволяють уже в сьогоднішні активно впливати на майбутнє.

Феномен майбутнього, по своїй когнітивній суті, виступає не тільки як найскладніший, але і як невичерпний предмет наукового дослідження. Антиципативний простір характеризує наявність великої кількості найскладніших питань, що вимагають філософських роздумів і наукового аналізу. Одночасне майбутнє з'являється перед нами і як проблема, що має чітко виражений практичний вимір, пов'язаний з необхідністю оптимізації соціальної практики. Новітні суспільні реалії не можуть бути включені в праксеологічний контекст без їхнього усвідомлення, обліку й правильної інтерпретації [4].

Успішне розв'язання позначеного кола зазначених проблем не представляється можливим без правильної постановки питань, без виявлення характеру діалектики, що зв'язує сьогоднішнє й майбутнє. Тут принципово важливо виявити той вплив, який справляє як домінуючий образ майбутнього, так і його окремі прояви на актуальні форми соціального буття, на повсякденну

життєдіяльність людей. Алгоритм соціальної поведінки прямо залежить від того, яка картина майбутнього з'являється в людській свідомості, він підлеглий антиципативній логіці й залежить від детермінант історичного, етнічного, соціокультурного, політичного й економічного порядку [5]. Тому антиципаційні образи майбутнього повинні бути покладені в основу соціокультурних проєктів в Україні. Саме в цьому випадку, прогнозування буде засобом соціокультурних перетворень в українському суспільстві.

Співвідношення раціонального й позараціонального у формуванні образів майбутнього, є одним з основних питань при соціальному проєктуванні.

«У наш час у літературі існують різні підходи до поняття «раціональність», сутність і механізми функціонування якого були позначені в античній культурі, розвивалися в рамках Нового часу, однак, у цей час ці проблеми одержали розвиток, з погляду виділення в них цілого ряду підпроблем. Це безпосередньо пов'язане з тим, що в цей час на зміну класичному типу науки приходять її постнекласичний варіант, який припускає зміни широкого спектра установок некласичної науки, причому, насамперед ці зміни стосуються пріоритету в області світоглядних, аксіологічних і ряду інших аспектів, які обумовлюють виникнення методологічних проблем, пов'язаних зі зміною самого стилю сучасного наукового дослідження. Тому слід ставити питання про історичні форми раціональності – раціональність антична, середньовічної епохи, Нового часу, сучасна в різних її модифікаціях (некласична й постнекласична). Історичні форми раціональності, в остаточному підсумку, представляються як певна онтологія розуму, спроектованого на світ, а потім, або одночасно із цим, спроектована на людину й суспільство. Природа раціональності фактично одна, тобто здібність людини яка впорядковує, але при цьому різні її інтерпретації й типи. [6, с. 630]».

Саме цим і пояснюється існування різних онтологій, вичленовування різних типів і форм раціональності, у яких розум може набути позаособистісний, надособистісний, суб'єктивний, або особистісний, вимір залежно від того, якого етапу вивчення раціональності це стосується. «З іншого боку, можна говорити про специфічні способи реалізації раціональності:

- 1) у вигляді суб'єктно-об'єктної схеми діяльності (класичний вид раціональності);
- 2) у вигляді актів, що конституюють змісти в культурі (некласичний тип);
- 3) як реалізація єдності теологічних структур людському життю, світу, тобто постнекласичний тип [6, с. 630]».

Зупинимось на об'єкті як на базисному понятті раціональності. Степін виділяє наступні типи раціональності залежно від відношення до об'єкту: «тип раціональності концентрує увагу тільки на об'єкті й виносить за дужки те, що відноситься до суб'єкта й засобам діяльності. Для некласичної раціональності характерна ідея відносності об'єкта до засобів і операцій діяльності; експлікація цих засобів і операцій виступає умовою одержання дійсного знання про об'єкт. Нарешті, постнекласична раціональність ураховує співвіднесеність знань про об'єкт не тільки із засобами, але й із ціннісно-цільовими структурами діяльності [6, с. 635]».

Виходячи з особливості нашого розуміння образа майбутнього, звернемо увагу на некласичну раціональність.

Некласична раціональність має на увазі активне залучення суб'єкта в акт пізнання. Це приводить до розуміння суб'єкта, що при звертанні до дійсності яку він пізнає, відбувається зміна цієї самої дійсності. Дії суб'єкта обумовлюються як внутрішніми соціально-культурними й екзистенціальними установками й нормами, так і зовнішніми факторами навколишньої системи, у якій відбувається пізнання.

Це припускає, що перед суб'єктом виникають різні альтернативні ситуації, але сама свобода дає йому можливість вибору між цими ситуаціями, що саме й припускає первісне представлення про некласичну раціональність.

Розглянемо ідеї В.С. Швирьова відносно «закритої» і «відкритої» раціональності, які були висунуті в категоріальних рамках некласичної раціональності.

Відмінність між закритою й відкритою раціональністю в основі своїй пов'язане з різними способами роботи з концептуальними конструкціями раціональної свідомості в науці й філософії. Об'єктивно в реальній раціонально-пізнавальній діяльності тісно переплетені й органічно взаємозалежні два її типи, дві її форми, які характеризуються двома її направленостями, якщо завгодно, двома її векторами [9, с. 11].

Діяльність першого типу пов'язана з рухом у рамках в уже відомій й обозначеній концептуальній системі. Вона спрямована на виявлення внутрішніх зв'язків даної системи.

«Ця діяльність припускає уточнення вхідних у концептуальну систему абстракцій і понять, виявлення нових зв'язків між її елементами, експлікацію наявного в ній раціонально-пізнавального змісту, асиміляцію нової емпіричної інформації у рамках даної концептуальної системи, пояснення й передбачення на її основі та ін. Коротше, це діяльність усередині прийнятої сітки пізнавальних координат, що задає певний концептуальний простір, конструктивні аспекти, діяльність цього типу пов'язана з розширенням заданого концептуального простору [9, с. 12]».

На думку В.С. Швирьова «У пізнавальній діяльності "закрита" раціональність проявляється, таким чином, у затвердженні певної концептуальної позиції, у її розробці, її поширенні. У контексті ж практичної діяльності "закрита" раціональність, виступаючи як її ідеальний план, її програма, опиняється пов'язаною з доцільністю цієї діяльності, її спрямованістю на певний зафіксований кінцевий підсумок, ефект. Творчий конструктивний момент такого роду раціональності проявляється не в пошуку й знаходженні орієнтирів діяльності, (вони розглядаються як щось непорушне, задане), а в відшуканні найбільш ефективних шляхів і засобів досягнення мети [9, с. 13]».

Проаналізувавши дані судження можемо зробити висновки, що «закрита» раціональність ефективна при плануванні, а також короткостроковому й, дещо, середньостроковому прогнозуванні. Однак її онтологічної сутності явно не вистачає для соціального проектування, тому що конструктивний потенціал «закритої» раціональності є недостатнім для такого роду діяльності.

Розглянемо тепер «відкриту» раціональність, яка перебуває в діалектичній опозиції до «закритої». В.С. Швирьов дає наступну характеристику цьому виду раціональності: «припускає здатність виходу за межі фіксованої готової системи вихідних пізнавальних координат, за рамки жорстких конструкцій, обмежених заданими вихідними змістами, абстракціями, передумовами, концептуальними орієнтирами та ін. При цьому необхідним моментом «відкритої» раціональності, який відрізняє її від «закритої», є установка на критичний рефлексивний аналіз вихідних передумов концептуальних систем, що лежали в основі даної її пізнавальної позиції, що визначає її «парадигми».

«Відкрита» раціональність тим самим припускає перманентний розвиток пізнавальних можливостей людини, горизонтів її збагнення реальності. Ця предметно-змістовна установка на усе більш глибоке проникнення в реальність, не обмежене якими-небудь заданими апріорними структурами, передумовами світорозуміння органічно реалізується в «відкритій» раціональності через радикальну критичну рефлексію над будь-якими парадигмами, «кінцевими», виражаючись гегелівською мовою, картинами й схемами світорозуміння й світовідношення. Саме ця напруженість творчих зусиль свідомості, спрямованих на необмежене збагнення людиною світу, пов'язаного з максимальною відкритістю перед цим світом у критичній рефлексії стосовно будь-яких фіксованих «кінцевих» позицій світосприймання й становить суть раціонально-рефлексивної культури на висоті її можливостей, які проявляються у відкритій раціональності й становлять невід'ємну цінність нашої цивілізації, незважаючи на всі її проблеми [9, с. 14]».

Дуже цінне зауваження для соціального проектування ми знаходимо в наступних рядках «необхідно, зокрема, уважне й поважне відношення до альтернативних картин світу, що виникають в інших культурних і світоглядних традиціях, ніж наша сучасна наука. Інша справа, що будь-які самі дивні й незвичайні з погляду звичних стандартів наукової раціональності уявлення повинні бути пророблені науково раціональною свідомістю. У всякому разі, перш ніж виносити остаточне судження із приводу неприйнятності будь-яких уявлень з позицій раціональної свідомості, необхідний ретельний критико-рефлексивний аналіз підстав і передумов, на яких базується негативний висновок, спеціальне дослідження того, чи не є воно результатом упередженості, вузькості або некомпетентності [9, с. 15]».

В.С. Швирьов відзначає, що «Проводячи зіставлення «закритої» і «відкритої» раціональності, слід спеціально підкреслити, що й перша, і друга є необхідними структурними компонентами раціональної діяльності взагалі, «двома сторонами однієї медалі». Зрозуміло, розуміння раціональності як «відкритої» розширює можливості раціональності, обмеженою її «закритою» формою [10, с. 51]».

Згідно з підходом відкритої раціональності позараціональний фактор у футурологічних дослідженнях сприяє виявленню нових шляхів рефлексії явищ і процесів сучасності. Це проявляється в представлених у футурологічних прогнозах неklasичних багатомірних моделях реальності, елементах імовірнісної картини світу [2, с. 11].

У такий спосіб позараціональне в прогнозі виступає як необхідне джерело розвитку сучасного типу раціональності, який припускає суб'єктність у передбаченні й проектуванні майбутнього.

При соціальному проектуванні суб'єкт-об'єктні відносини є важливим чинником при вивченні детермінації сьогодення майбутнім. У якості об'єкту тут виступають соціальні системи у всьому їхньому різноманітті. У той же час у якості суб'єкту соціального проектування виступають різні носії управлінської діяльності – як окремі особистості, так і організації, трудові колективи, соціальні інститути й т.п., що ставлять своєю метою організоване, цілеспрямоване перетворення соціальної дійсності.

При соціальному проектуванні на відміну, наприклад, від технологічного прогнозування, на перший план виходять ті атрибути суб'єкту, які безпосередньо пов'язані із проблемою цілепокладання й активності стосовно майбутнього.

Результат взаємодії суб'єкт-об'єктних відносин проявляється й в орієнтації на суб'єктивні й об'єктивні характеристики прогнозу. При описі орієнтації на суб'єктивність, що проявляється в атемпоральності або відбитті елементів соціального часу суб'єкта, доцільне виявлення позитивного ефекту впливу суб'єктивності на здійснення прогнозу. Прагнення до об'єктивності реалізується в адекватному якісному і кількісному відбитті найважливіших властивостей об'єкта, визначенні природи об'єкта, виявленні й оцінці характеристики динаміки розвитку об'єкта. Підвищення ступеня науковості прогнозу, розкриття майбутнього в послідовності змін, що відбуваються, в устроєві майбутнього суспільства, економічній інфраструктурі, політичній сфері досягається у футурології за допомогою використання методологічних підходів соціального, технологічного, історичного прогнозування й інтегрального макропрогнозування.

Проблема суб'єкт-об'єктних відносин, яка знаходить відображення в співвідношенні суб'єктивних і об'єктивних характеристик прогнозу, вирішується через постановку «пробуджуючого прогнозу» спрямованого на конкретного суб'єкта.

Згідно К. Ясперсу прогноз, заснований на спостереженні, виражає знання про майбутнє, не вводячи в це знання того, хто мислить. Пробуджуючий прогноз висловлює те, що можливо, тому що за допомогою такої можливості може бути визначена воля; цей прогноз проникає через спостереження до вирішення власного воління [11, с. 416].

Думка змінює світ у тому що вона його узрівас, як би окреслюючи образ майбутнього. Причому зв'язок між світами минулого, сьогодення, і майбутнього здійснюється, теж через «пробуджуючий прогноз», де суб'єкт відіграє визначальну роль.

К. Ясперс писав: «завжди є точка, у якій концентрується воля, орієнтована на майбутнє буття людини; що відбудеться з світом, вирішує парадоксальним чином кожна людина залежно від того, яке рішення він прийме про себе в континуумі своїх дій [11, с. 416]». Тому можна зробити висновки, що роль суб'єкта при соціальному проектуванні багаторазово зростає в точках біфуркації соціальних систем. І це необхідно враховувати при соціальному проектуванні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Анохин П.К. Философские аспекты теории функциональной системы: Избранные труды / Анохин П.К. – М.: Наука, 1978. – 400 с.
2. Дондокова Б.Б. Социально-философские основания футурологического знания: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Б.Б. Дондокова. – Санкт-Петербург, 2009. – 19 с.
3. Ломов Б. Ф. Антиципация в структуре деятельности / Ломов Б. Ф., Сурков Е. Н. – М.: Наука, 1980. – 280 с.
4. Сиротинский С.А. Антиципативная детерминация социального действия: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Сиротинский С.А. – Нальчик, 2009. – 20 с.
5. Сиротинский С.А. Новоевропейский антиципативный дискурс как основание проблематизации способов описания будущего / Сиротинский С.А. // Вестник Ставропольского государственного университета. – 2007. – №50. – С. 295-300.
6. Степин В.С. Теоретическое знание / Степин В.С. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 744 с.
7. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2001. – 719 с.

8. Чашина А.Л. Социально-философский анализ социальных проектов: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия» / А.Л. Чашина. – Красноярск, 2007 – 23 с.
9. Швырев В.С. Рациональность в спектре ее возможностей / Отв. ред. В.А. Лекторский // Исторические типы рациональности. – Т.1. – М.: ИФРАН, 1995. – С. 7-30.
10. Швырев В.С. Рациональность как ценность культуры. Традиция и современность / Швырев В.С. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 176 с.
11. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Ясперс К. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.

SUMMARY

Questions of anticipation and social projecting are considered in the article. The author gives significant attention to images of the future and their research within the limits of the "closed" and "open" rationality in V.S.Shvyrev's interpretation.

Also the considerable accent is put on the subject-objective relations in social projecting. It is concluded that the role of the subject during social projecting repeatedly grows in points of bifurcation of social systems. It must be taken into account during social projecting.

Н. І. ГРИНЧИШИН

ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ ТА КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ: ЕТИКО-СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

XX століття можна з упевненістю назвати століттям розквіту біології. Адже ця сфера знання розвивається найбільш динамічно та спричиняє своїми відкриттями справжній вибух суспільної свідомості.

Неймовірні досі можливості щодо реалізації найсмівливіших проектів на базі відкриттів у галузі молекулярної біології і генетики, виникнення генної інженерії і нових медичних технологій значною мірою змінили уявлення про такі фундаментальні загальнолюдські цінності як життя та його етапи – народження і смерть. Та й взагалі змусили замислитися над запитаннями: що таке людське тіло і де “живе” душа?

Таким чином, наприкінці XX ст. феномен смерті людини виявляє себе у кількох нових аспектах: проблема клонування та проблема евтаназії.

Тема клонування людини і наукові розробки у цій галузі набувають дедалі більшої соціальної значущості, що неминуче робить їх предметом філософського аналізу. Заяви вчених-медиків про те, що вже в найближчому майбутньому стане технічно та методологічно можливим клонування людини в тому або іншому варіанті, виділили цю тему з розряду вузькоспеціалізованих у ранг соціальних проблем, які мають глибокий філософський та гуманітарний сенс.

Вже сьогодні зрозуміло – клонування людини та його можливі соціальні наслідки за своїми масштабами будуть настільки значними, що можуть змінити увесь соціум, його традиційні підвалини, багато світоглядних установок і уявлень, наукову парадигму в цілому. Все це, по суті, може призвести до виникнення іншої цивілізації.

Існує низка фундаментальних праць з дослідження проблем генної інженерії та клонування у різних сферах гуманітарного знання. Серед сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідників варто відзначити праці Т. Короткіна, Ю. Кундієва, Б. Мюллер-Хила, В. Петрушенка, А. Смикодуба, П. Тищенко, М. Тофтула, Ю. Хена, О. Шевчука та ін.

Таким чином, розробка основних питань площини нашого дослідницького інтересу забезпечує надійну теоретичну базу створює передумови для подальшого системного етико-філософського дослідження. Вищезазначене надає можливість концептуального осмислення проблем генної інженерії та клонування людини, які виступають одними із векторів розвитку сучасної етики. Саме це зумовлює доцільність та актуальність нашого дослідження.

Метою статті є здійснити комплексний аналіз етичних і соціальних проблем генної інженерії та клонування людини.

Усе більше сучасних мислителів (філософів, футурологів, програмістів) переймаються нігілістичними настроями. Їх турбують численні глобальні проблеми, від розв'язання яких залежить не тільки прогрес людства, але й його виживання. Кожна із цих проблем має і моральний аспект. За словами сучасного американського філософа Алвіна Тоффлера, прогнози вчених стали своєрідним футурошоком цивілізації, адже “мільйони відчувають патологію, що витає в повітрі, але не розуміють її коріння. Воно криється не в політичній доктрині або тим більше в містичній